

მარია თედორაძე

ფილოლოგიის დოქტორი, ასისტენტ-პროფესორი,

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,

საქართველო, ქუთაისი,

maritedoradze@gmail.com, 577 668 603

სოფელ ოზის (ბაღდათის მუნიციპალიტეტი)

მიკროტოპონიმია

მოკლე შინაარსი

წარმოდგენილ ნაშრომში განხილულია იმერეთის ერთ-ერთი მუნიციპალიტეტის – ბაღდათის სოფელ ოზის (პირველი და მეორე ოზის) მიკროტოპონიმები. ადგილის სახელწოდებები (400-მდე ერთეული) დალაგებულია ანბანის რიგზე და გაანალიზებულია როგორც სტრუქტურული, ისე სემანტიკური თვალსაზრისით. მიკროტოპონიმთა ნაწილი აღნუსხულია სხვადასხვა სახის დოკუმენტებსა და ლექსიკონებში, ნაწილი კი ჩვენ მიერ უშუალოდ ველზე არის ჩაწერილი და არ ფიქსირდება შესაბამის კვლევებში.

სოფელ ოზის შესახებ არქეოლოგიური მასალები და წერილობითი წყაროები მწირია. ქართულ საისტორიო ძეგლებში იგი XVI საუკუნის დასაწყისიდან მოიხსენიება. სახელწოდებასთან დაკავშირებით არსებობს როგორც მეცნიერული მოსაზრებები, ასევე, ხალხური გადმოცემები.

საანალიზო სოფლის ტოპონიმები ფორმოზრივად მრავალფეროვანია. გვხვდება **სუფიქსური**, **პრეფიქსული** და **პრეფიქს-სუფიქსური** წარმოების ნიმუშები, ასევე, **კომპოზიტური** აგებულების სახელები.

სუფიქსებით გაფორმებული ტოპონიმები ყველაზე გავრცელებულია: **-ებ:** ბჟოლ-**ებ**-ი, ტყემლ-**ებ**-ი; **-სოულ->სოულ:** კოდალა-**სოულ**-ი, ვაჩაი-**სოულ**-ი; **-ოურ//ოულ:** თოხ-**ოურ**-ი, კუპრ-**ოულ**-ი; ხშირია **პრეფიქს-სუფიქსური** წარმოების ნიმუშები: **სა-ყიფ-იან-ო**, **სა-რეხ-ე**, **სა-ჩქეფ-ელ-ა**, **სა-ტყე-ურ-ა**, **ნა-მეხ-არ-ი**; **პრეფიქსული** წარმოება: **ნა-სახლ-ი**, **ნა-საყდრ-ი**, **ნა-მოსახლ-ი**, **ნა-**

ძრახ-ი. უაფიქსო, მარტივფუძიანი ტოპონიმები შედარებით ნაკლებად დასტურდება: ეწერი, ჯვარი, დუბე. მრავლადაა კომპოზიტიური აგებულების ტოპონიმები: დიდკუნჭულო, ცივყანა, პატარა მინდორი. ვაკეწიფლარი... კოდის დობილო, ტყის პირი...

ბაღდათის მუნიციპალიტეტის სოფელ ობჩის მიკროტოპონიმია ნათლად წარმოაჩენს ქართული სიტყვაწარმოების მრავალფეროვნებას.

საკვანძო სიტყვები: ქართული ლექსიკა, ქართული ტოპონიმია, სოფელ ობჩის მიკროტოპონიმია, ტოპონიმთა სტრუქტურა.

Marika Tedoradze

Doctor of Philology, Assistant Professor,

Akaki Tsereteli State University,

Georgia, Kutaisi,

maritedoradze@gmail.com, 577 668 603

MICROTOPYNYM OF THE VILLAGE OBCHA (BAGHDATI MUNICIPALITY)

Abstract

The presented paper discusses microtoponyms of the village Obcha in Baghdadi (the first and second Obcha), one of the municipalities of Imereti. The place names (up to 400 units) are arranged in alphabetical order and analyzed from both structural and semantic points of view. Some of the microtoponyms are listed in various documents and dictionaries, while some are recorded by us directly in the field and are not present in relevant studies.

Archaeological materials and written sources about the village of Obcha are scarce. It is mentioned in Georgian historical monuments from the beginning of the 16th century. Regarding the name, there are both scientific opinions and folk traditions.

The toponyms of the analyzed village are diverse in form. There are examples of **suffix**, **prefix** and **prefix-suffix** formation, as well as the **composite** names.

Toponyms formed with **suffixes** are the most common: **-eb**: bzhol-**eb**-I; tkeml-**eb**-i; **seul->soul**: kodala-**soul**-i, Vachai-**soul**-i; **-our//oul**: tokh-**our**-i, kupr-**oul**-i; Examples of **prefix-suffix** formation are frequent: **sa**-kip-yan-**o**, **sa**-rekh-**e**, **sa**-chkef-**el-a**, **sa**-tke-**ur-a**, **na**-mekh-**ar**-i; **Prefix** formation: **na**-sakhl-i, **na**-sakdr-i, **na**-mosakhl-i, **na**-dzhakh-i. **Infixed**, simple-based toponyms are relatively less attested: **Esteri**, **Jvari**, **Dube**. There are many toponyms of **composite** structure: **Didkunchulo**, **Tsivkana**, **Patara Mindori**. **Vaketsiflari... Kodis dobillo**, **Tkis piri..**

The microtoponymy of the village Obcha in Baghdati municipality clearly shows the variety of Georgian word formation.

Key Words: Georgian vocabulary, Georgian toponymy, microtoponymy of the village Obcha, structure of toponyms.

შესავალი: ადამიანი უხსოვარი დროიდან გეოგრაფიული ობიექტის სახელწოდების შერქმევის პროცესს გააზრებულად და მოტივირებულად უდგებოდა. სწორედ ამიტომ სახელწოდებათა დიდ ნაწილში ადგილობრივი ბუნებრივი პირობებისათვის დამახასიათებელი შინაარსი აისახა. საუკუნეების განმავლობაში ეს პირობები გარკვეული მიზეზების გამო შეიძლება შეიცვალოს, გეოგრაფიული სახელწოდებები კი უცვლელი დარჩეს.

ნაშრომში განვიხილავთ ბაღდათის მუნიციპალიტეტის სოფელ ობჩის მიკროტოპონიმებს.

ობჩა ორი სოფლის – პირველი და მეორე ობჩის საერთო სახელია. **პირველი ობჩა** მდებარეობს მდინარე ხანისწყლის მარჯვენა მხარეს, **მეორე ობჩა** კი – მდინარე ლუხუტას სანაპიროზე.

სოფლის ისტორიის შესახებ არქეოლოგიური მასალები და წერილობითი წყაროები მწირია. ობჩის დასახლებისა და სოფლად ჩამოყალიბების თარიღი უცნობია. ქართულ საისტორიო ძეგლებში იგი XVI საუკუნის პირველი ათეული წლებიდან მოიხსენიება. ცნობილ „ბიჭვინთის იადგარში“ (ეკლესიისათვის შეწირულ სოფელთა ნუსხა), რომელიც 1525-50 წლებშია შექმნილი, **ოფჩა** მოიხსენიება: „გკადრეთ და შემოგწირეთ მცირე ესე და კნინი შესაწირავი სამვალე ჩუენი სახსრად სულისა ჩუენისასა: გელათს საყდარი სადედოფლო წმიდის გიორგისი, ასის კუამლის კაცითა; რაჭას – სოფელი ბარი, სასახლე და მონასტერი, ერთის აზნაურის-

შვილითა ჩიკუტიძითა და ოცდაათით კუამლის კაციტა, ტყითა, ველითა, მითითა, წყლითა, საძებართა და უძებართა; აგრევე მონასტერი ციხისა; ლეჩხუმს – საჩხურით, წუგნა, კუებლევი ოცდახუთის კუამლის კაციტა; **ოფჩას – ბურჯანამენი** რვა კუამლი კაცი“ (ქსმ, 2, 1965: 178). დოკუმენტის მიხედვით, XV-XVI საუკუნეებში **ობჩა/ოფჩა** რაჭისა და ლეჩხუმის ტოლ ერთეულად არის წარმოდგენილი.

სოფლის სახელწოდებასთან დაკავშირებით არსებობს როგორც მეცნიერული მოსაზრებები, ასევე ხალხური გადმოცემები.

იუსტ. აბულამის დაკვირვებით, **ობჩა** სპარსული წარმოშობის ტოპონიმი; მიღებულია **აბ** (წყალი) და სპარსული კნინობითობის აღმნიშვნელი **-ჩა** ნაწილაკის შეერთებით: **აბ+ჩა**. მოგვიანებით მდინარის სახელი **აბ-ჩა** სოფელზე გადავიდა, იქვე ჩამომდინარე წყალს კი ადგილობრივი სახელი **ლუხუტა** შერქმევიაო (აბულაძე, 1989: 281).

ზ. დათუაშვილის აზრით, თუკი სახელწოდებას საფუძვლად უდევს **ობ/აბ**, რომელიც ირანულენოვანი წარმოშობისაა და „წყალს“ ნიშნავს, როგორ უნდა აიხსნას **ჩა** კომპონენტი? ტოპონიმ **ობჩის** მეორე ნაწილი (**ჩა**) შესაძლებელია თურქული წარმოშობისა იყოს და მეზობელ მაჰმადიანურ სამყაროში საკმაოდ გავრცელებული **ჩაის** ვარიაციას წარმოადგენდეს (ჩაი „წყალს“ ნიშნავს). რაც შეეხება დამკვიდრებულ **ობჩა** ფორმას და სავარაუდო **ი-ს** გაქრობას, ეს მოულოდნელი არ უნდა იყოს, რადგან **ი** დროთა განმავლობაში დაიკარგა (დათუაშვილი, 1993: 66).

გ. ბედოშვილი ტოპონიმ **ობჩა (/ოფჩა)**-ს ზანურ წარმონაქმნად მიიჩნევს. შესაძლებელია იგი მომდინარეობდეს ჭანურ-მეგრული **ო-ფშ-ა/აო-ფშ-ა** სიტყვისაგან, რაც „სავსეს“, „ბევრს“ ნიშნავს (ჩიქობავა, 1938: 240). სოფელს ეს სახელწოდება გამორჩეული სიუხვე-ნაყოფიერების გამო უნდა დარქმეოდა. მეცნიერი სავარაუდოდ უშვებს თურქულ წარმომავლობასაც: **ხოფ-ჩაი** „ხოფის ეკლესიის მდინარე“. საინტერესოა ის ფაქტი, რომ **ობჩაში** დღემდე შემორჩენილია ხოფის ღვთისმშობლის სახელობის მონასტერი (შუა საუკუნეები), რომლის მიხედვითაც შესაძლოა სოფელს დაერქვა სახელი. მაშასადამე, **ოფჩა/ობჩა** უნდა გავიაზროთ როგორც **ხოფ-ჩაი** (-> **ჰოფ-ჩა->ოფ-ჩა**) თავკიდურა **ჰ//ხ**

თანხმობის მოსალოდნელი დაკარგვით. იგი, ალბათ, ნიშნავს: „ხოვის [მონასტრის] მდინარე“ (ბედოშვილი, 2002: 304-306).

არსებობს ხალხური ვერსიებიც. ადგილობრივთა გადმოცემით, ტოპონიმი **ობჩა** მიღებულია **ობი**-საგან, რადგანაც სოფლის ტერიტორია ძველად ძალიან ნესტიანი და „ობიანი“ ყოფილა.

სხვა მოსაზრებით, ძველად, თურქობის დროს, მდინარე ლუხუტას სათავეში ხშირად იკრიბებოდნენ ქალები სარეცხისთვის. თურქებსაც ეს ადგილი იზიდავდათ, იტყოდნენ – წავიდეთ წყაროსთანო (**ობჩა** „წყალი“, „წყარო“). გულისხმობდნენ იმ ადგილს, სადაც ქალები რეცხავდნენ.

სოფელ **ობჩას** ადგილობრივები **საყიფიანოსაც** უწოდებდნენ, ვინაიდან სოფელში გავლენიანი თავადები – ყიფიანები ცხოვრობდნენ.

მეთოდები: საკითხის შესწავლისას გამოვიყენეთ სხვადასხვა მეთოდი: აღწერითი მეთოდის გამოყენებით აღვწუსეთ და წარმოვაჩინეთ სოფლის მიკროტოპონიმები; შედარებითი მეთოდის საშუალებით სოფელში ჩაწერილი ტოპონიმიკური მასალა შევუდარეთ სხვადასხვა ლექსიკონებსა და ნაშრომებში წარმოდგენილ შესაბამის მონაცემებს; ანალიზის მეთოდით შევისწავლეთ სოფელ **ობჩის** მიკროტოპონიმთა სტრუქტურა და სემანტიკა (მოტივაცია).

მსჯელობა/დისკუსია: საანალიზო სოფელში ჩავიწერეთ 400-მდე მიკროტოპონიმი. ტოპონიმთა ნაწილი გვხვდება სხვადასხვა სახის დოკუმენტებსა და ლექსიკონებში, ნაწილი კი არ არის აღწუსებული. მასალა დალაგებულია ანბანის რიგზე და შესწავლილია სტრუქტურული და სემანტიკური თვალსაზრისით.

ა) სოფელ **ობჩის** ტოპონიმები **ფორმოზრივად** მრავალფეროვანია. გვხვდება როგორც **სუფიქსური**, ისე **პრეფიქსული**, ან კიდევ **პრეფიქს-სუფიქსური** წარმოების ნიმუშები. შედარებით იშვიათია **უაფიქსო**, ანუ მარტივუმიანი ფორმები. ასევე, **კომპოზიტური** აგებულების სახელები.

1. **სუფიქსური** წარმოების ტოპონიმები ყველაზე გავრცელებულია. სუფიქსებად წარმოდ-გენილია: **-ეთ**, **-თი**, **-ნარ/-ნალ**, **-ებ**, **-ია**, **-ა**, **-იან**, **-ალ/არ**, **-ურ/ულ**, **-ოურ/-ოულ**...

სუფიქსთაგან ყველაზე პროდუქტული ჩანს **-ებ**. სამეცნიერო ლიტერატურიდან ცნობილია, რომ **-ებიანი** მრავლობითის

ფორმები თავს იჩენს გვიანდელი ხანის ტოპონიმში. ძველ ქართულს თითქმის არ ახასიათებდა ამ სახის წარმოება. **-ებ** სუფიქსი ტოპონიმებშიც მრავლობითობას, კრებითობას აწარმოებს (ზურაბიშვილი, 1961: 144): ევკალიტ-**ებ**-ი (I ობჩა), დაფნ-**ებ**-ი – ყანა (I ობჩა), ბუღლ-**ებ**-ი – სახნავი (II ობჩა), ტყემლ-**ებ**-ი – სახნავი (I ობჩა); სილ-**ებ**-ი – სახნავი (I ობჩა), გოგავ-**ებ**-ი – სოფლის უბანი (II ობჩა), ორმუხ-**ებ**-ი – ტყე (II ობჩა)...

შდრ.: **-ებ** სუფიქსი მიუთითებს არა მრავლობითობაზე, არამედ ტოპონიმის სიდიდეზე; **ჭურითავეები** ნიშნავს არა ჭურისთავის სიმრავლეს, არამედ ჭურის მიმდებარე ტერიტორიას ეწოდება. ანალოგიურადაა ნაწარმოები **სილები**, ანუ **სილის** მიმდებარე ტერიტორია (ჯაჯანიძე, 1972: 89).

-ა სუფიქსიანი გეოგრაფიული სახელები: გუმბრალ-**ა** – ტყე (I ობჩა), შაბრან-**ა** – ტყე (II ობჩა), სარკიათ-**ა** – სახნავი (I ობჩა), ლუხუტ-**ა** – მდინარე (I ობჩა), ჭყეპ-**ა** – ადგილის სახელი (I ობჩა)... მსგავსი წარმოების ტოპონიმები ძველი ქართულიდან მოყოლებული ფართოდაა გავრცელებული. ტოპონიმებში დადასტურებული **-ა** კნინობითობასაც მიუთითებს, მაგრამ მას აქვს ძირითადად ქონების, მსგავსების, თვისების მნიშვნელობა (ზურაბიშვილი, 1961: 151).

ქართულში ქონების მაწარმოებელთაგან მეტად პროდუქტიულია **-იან სუფიქსი**. ობჩის ტოპონიმში იგი მცირე რაოდენობით გვხვდება: **-იან > -ან**: ძეძევ-**ან**-ი < ძეძევ-**იან**-ი – ვენახი, სახნავი, ძეძვიანი ადგილი. შდრ.: **ძეძვი** (იმერ.) – ნაგავი (ლლონტი, 1984: 686); ლელვ-**ან**-ი < ლელვ-**იან**-ი.

საანალიზო ტოპონიმების ერთი ჯგუფი ნაწარმოებია **-სოულ** სუფიქსით, რომელიც მიჩნეულია **-სეულ**-ისაგან მომდინარედ, მიღებული ნაწილობრივი რეგრესული ასიმილაციის საფუძველზე: პეტრეს-**ოულ**-ი – „პეტრესული“; მამისოული – „მამისეული“ (ჯორბენაძე..., 1988: 354). ამგვარად ნაწარმოები ტოპონიმები მიუთითებენ ადგილის მფლობელზე, რომ ეს ადგილი იყო მათი კუთვნილება. მაგ: ამილახოური-**სოულ**-ი – სათესი (I ობჩა), დათიკა-**სოულ**-ი – სათესი (I ობჩა), კოდალა-**სოულ**-ი – სათესი (I ობჩა), ვაჩაი-**სოულ**-ი – ყანა (I ობჩა), ბუი-**სოულ**-ი – სამოვარი (I ობჩა), ანდა-**სოულ**-ი – ვენახი (II ობჩა)...

გვხვდება სხვაგვარი წარმოებაც: ალექსანდრეს **ნაყანვარი**; მშვილდაძის **ნამოსახლი**; აკაკიას **ნაყანები**...

ხშირია **-ნარ/-ნალ** სუფიქსით ნაწარმოები ტოპონიმები, სადაც სუფიქსი დაერთვის არსებითი სახელის ფუძეს (უმეტესად მცენარეთა სახელებს) და გამოხატავს კრებითობას, ერთობლიობას: **ნაძვნარი, ფიჭვნარი**... თუმცა, მცენარეთა სახელების გარდა, **-ნარ** ზოგჯერ გამოხატავს ნიადაგის თვისებას: თიხა – თიხნარი, ქვიშა – ქვიშნარი... ამოსავალი მნიშვნელობა აქაც კრებითობა, ერთობლიობაა (ჯორბენაძე... 1988: 318). მაგ.: ჯაგ-**ნარ**-ი – ტყე (II ობჩა), რცხი; **-ნალ**-ი – ტყე (I ობჩა), სურ-**ნალ**-ი – ტყე (I ობჩა), თხილ-**ნარ**-ი – საბალახო (I ობჩა), ბელ-**ნარ**-ა – წყარო (I ობჩა)...

საანალიზო ტოპონიმებში გვხვდება **ორმაგსუფიქსიანი** წარმოება: **-ნარ** სუფიქსს დაერთვის მატოპონიმებელი **-ა** სუფიქსი: ჭყეპ-**ნარ**-ა – სათესი (II ობჩა), ურ-**ნალ**-ა – სათესი (II ობჩა), ქვარ-**ნალ**-ა – ღელე (II ობჩა), ქვიშ-**ნარ**-ა – წყარო (I ობჩა)...

-არ /-ალ: თხმელ-**არ**-ი – ტყე (II ობჩა), წაბლ-**არ**-ი – ტყე (I ობჩა), ვაკეწიფლ-**არ**-ი – მინდორი, ნაყანევი (I ობჩა)...

-ოურ/-ოულ: თოხ-**ოურ**-ი – სათესი (I ობჩა), ხოზ-**ოურ**-ი – სათესი (II ობჩა), ჩიტმან-**ოურ**-ი – სათესი (II ობჩა), ხუტრ-**ოულ**-ი – სათესი (II ობჩა), ხორგ-**ოულ**-ი – სათესი (II ობჩა), გაბეხ-**ოურ**-ი – ვენახი (I ობჩა), ლები-**ოურ**-ი – მინდორი (I ობჩა), ხოხობ-**ოურ**-ი – მინდორი (I ობჩა), ძლ-**ოურ**-ი – საბალახო (I ობჩა), თენებ-**ოურ**-ი – მთა (I ობჩა), კუპრ-**ოულ**-ი – ტყე (I ობჩა), გუდ-**ოურ**-ი – ადგილის სახელი (II ობჩა), ლაჭყეპ-**ოურ**-ი – ადგილის სახელი (II ობჩა)...

-ოურ/-ოულ სუფიქსით გაფორმებული ტოპონიმები საკმაოდ ხშირია, ძირითადად მიუთითებს ადგილის როგორობაზე, ან კიდევ მის მფლობელზე.

2. **პრეფიქსით** ნაწარმოები ტოპონიმები მცირე რაოდენობით ფიქსირდება. გვხვდება **ნა-** პრეფიქსიანი ფორმები. **ნა-** წინავითარებას, ადრე მყოფობას აღნიშნავს: **ნა-**სახლი – სამოვარი (II ობჩა), **ნა-**საყდრი – სამოვარი (I ობჩა), **ნა-**მოსახლი – სამოვარი (I ობჩა), **ნა-**ძრახი – მინდორი (I ობჩა)...

3. **პრეფიქს-სუფიქსური** წარმოების ნიმუშები ობჩის ტოპონიმიაში საკმაო რაოდენობით გვხვდება. პრეფიქსებად გამოყენებულია **სა-** და **ნა-**, სუფიქსებად კი რამდენიმე ნაწარმოებელი გვევლინება.

ასეთი ტიპის გეოგრაფიული ერთეულები აღნიშნავენ ქონებას, თვისებას, დანიშნულებას და ა.შ.

სა-ო კონფიქსიანი ფორმები: **სა-ყიფ-იან-ო** – ტყე (I ობჩა), **სა-მაჭავარ-იან-ო** – ტყე (I ობჩა), **სა-მამაგეიშვილ-ო** – ტყე (I ობჩა), **სა-გურგენიძე-ო** – ტყე (II ობჩა), **სა-ჩხეიძე-ო** – მთა (II ობჩა)...

სა-ე: **სა-რეხ-ე** – ტყე (I ობჩა), **სა-მშრალ-ე** – ტყე (II ობჩა), **სა-ფშალ-ე** – ტყე (II ობჩა)...

სა-ე აფიქსი ფონეტიკური ცვლილებებითაა წარმოდგენილი ტოპონიმებში: **სა-ბოლოკია**; **სა-ბუკია** – ამისათვის ამოსავალი ჩანს **საბოლოკე**, **საბუკე**, შემდეგ დაერთო -ა სუფიქსი, რომელიც იწვევს ფონეტიკურ ცვლილებებს (ფეიქრიშვილი, 2007: 76).

სა-ელ: **სა-ჩქეფ-ელ-ა** – ჩანჩქერი (I ობჩა).

სა-ურ: **სა-ტყე-ურ-ა** – ტყე (I ობჩა).

ნა-არ/-ალ: **ნა-მეხ-არ-ი** – სათესი (I ობჩა), **ნა-კელ-არ-ი** – სათესი (I ობჩა), **ნა-იუნჯ-არ-ი** – სათიბი (II ობჩა), **ნა-ჩხუბ-არ-ი** – ტყე (II ობჩა), **ნა-ქართ-ალ-ი** – ადგილის სახელი (I ობჩა), **ნა-ცერცვ-ალ-ი** – მინდორი (I ობჩა)...

ნა-ებ: **ნა-ბოსტნ-ებ-ი** – საძოვარი (I ობჩა), **ნა-მარნ-ებ-ი** – ადგილის სახელი (II ობჩა), **ნა-მოსახლ-ებ-ი** – ადგილის სახელი (I ობჩა)...

სამეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ **სა-ო** კონფიქსის საშუალებით წარმოქმნილია ისეთი გეოგრაფიული სახელები, როგორცაა; **სა-ქართველ-ო**, **სა-ზან-ო**... და ა.შ. **სა-ო** აფიქსებით გვარებისაგან ნაწარმოებელია ბევრი სოფლის სახელი, განსაკუთრებით, სამეგრელოში: **სა-ადამი-ო**, **სა-ბესელი-ო**... (ჭუმბურიძე, 1987: 416).

სა-ო კონფიქსს სპეციფიკური დანიშნულება აქვს, რაც იმამში გამოიხატება, რომ ეთნო-ნიმთაგან, შიდასატომო სახელთაგან და პირის გვარ-სახელებისაგან წარმომდგარი ტოპონიმები წარმოების სპეციფიკურ ჯგუფს ქმნიან, ისინი ძირითადად საწარმოქმნო აფიქსებად სწორედ **სა-ო** თავსართ-ბოლოსართს იყენებენ და არასოდეს **სა-ე** აფიქსს: დაუშვებელია **სა-ქართველ-ე**, **სა-მეგრელ-ე**... ფორმები. შდრ. სწორი წარმოების **სა-ქართველ-ო**, **სა-მეგრელ-ო** (ბედლოშვილი, 2001: 567).

4. უაფიქსო, მარტივფუძიანი ტოპონიმები შედარებით ნაკლებად ფიქსირდება და ძირითადად მცირე გეოგრაფიულ ობიექტებს აღნიშნავს. მაგალითად:

ქართა – ადგილის სახელი (I ობზა), **კარიელი** – ადგილის სახელი (I ობზა), **ეწერი** – ადგილის სახელი (I ობზა), **ჯვარი** – ადგილის სახელი (I ობზა), **ღუბე** – სამოვარი (I ობზა), **ვაკე** – ყანა (I ობზა), **ლაშე** – წყარო (I ობზა)...

5. **კომპოზიტიური აგებულების ტოპონიმები** ადგილს ამა თუ იმ ნიშნით ახასიათებენ. ასეთი სახის ტოპონიმების სემანტიკა მეტწილად გამჭვირვალეა და ფორმოზოვ ცვლილებასაც ნაკლებად განიცდიან.

გამოიყოფა რამდენიმე ჯგუფი:

ატრიბუტული მსაზღვრელ-საზღვრულისგან მომდინარე ტოპონიმები საკვლევ სოფელში შედარებით მცირე რაოდენობით გვხვდება. მსაზღვრელად გამოყენებულია ზედსართავი სახელი, რიცხვითი სახელი, ნაზმნარი სახელი. ატრიბუტული სახელი წარმოდგენილია სახელობითი ბრუნვის ფორმით ან ფუძის სახით. მაგალითად:

დიდკუნჭულო – სათესი (I ობზა), **ცივყანა** – სათესი (II ობზა), **პატარა მინდორი** – სამოვარი (I ობზა), **ვაკეწიფლარი** – მინდორი (I ობზა), **ქედმაღალი** – სახნავი, გორა (II ობზა), **ცივწყარუა** – წყარო (I ობზა), **გზაწვრილი** – გზის მონაკვეთი (II ობზა)...

მსაზღვრელის პოზიცივაში არცთუ იშვიათად წარმოდგენილია ზმნისართები: **ზეით/ზევით ქუჩა**, **ქვეით/ქვევით ქუჩა**, **დაბლა ყანა**, **დაბლა ვენახი**, **დაბლა ღელე**, **გაღმა ყანა**, **გაღმა ვაკე**, **გაღმა ეწერი**, **უკან ეზო**...

მართულმსაზღვრელიანი მიკროტოპონიმები. მსაზღვრელად გამოყენებულია გვარი, სახელი, მეტსახელი ან კუთვნილება-დანომწილებების გამომხატველი სხვა სიტყვები. საზღვრულად კი უფრო ხშირად გვევლინება: ყანა, ეზო, გზა და ა.შ.

მართული მსაზღვრელი მეტწილად მხოლოდით რიცხვში დგას, იშვიათად მრავლობითის ფორმითაც დასტურდება: **ყანის თავი** – სათესი (II ობზა), **კოდის დობილო** – სათესი (II ობზა), **ტყის პირი** – ვაკე ადგილი (II ობზა), **სამყურის მინდორი** – საბალახო (II ობზა), **მთის პირი** – სოფლის უბანი (I ობზა), **ცაცხვის პირი** – ადგილის სახელი (I ობზა), **ღვალაძის სამარხილე** – ადგილის სახელი, **თავისტკივილის აბანო** – ადგილის სახელი (II ობზა), **ბაღდათის გადასახედი** – მაღალი ადგილი (II ობზა), **გენუშას აღმართი** – მაღალი ადგილი (I ობზა), **ნიკოლოზას გორა** – მაღალი ადგილი (I

ობზა), **ლაშის თავი** – ტყე (II ობზა), **ცხინალის მთა** – მთა (II ობზა), **წერეთლის წყარო** – წყარო (II ობზა), **კირკიტაძის წყარო** – წყარო (II ობზა), **საქაჯიის ღელე** – ღელე (II ობზა)...

ზოგჯერ მსაზღვრელი სახელის ნათესაობითი ბრუნვის ნიშნისეული **ს** თანხმოვანი დაკარგულია. მაგ: **კოდიწყარო** – წყარო (I ობზა), **კოდიღელე** – ღელე (I ობზა), **საპოზი ღელე** – ღელე (II ობზა)...

მართულმსაზღვრელიან ტოპონიმებში ზოგიერთი მსაზღვრელი თავისთავად წარმოადგენს მსაზღვრელ-საზღვრულს. ამიტომაცაა, რომ გეოგრაფიული სახელის აღსანიშნავად გამოიყენება სამფუძიანი ერთეული: **მამაწმინდის კარი** – ადგილის სახელი (II ობზა), **ვაკეწიფლარის ღელე** – ღელე (II ობზა), **ცხრაპრილის წყარო** – წყარო (II ობზა)...

ბ) სოფელ ობზის მიკროტოპონიმთა მნიშვნელოვანი ნაწილის **სემანტიკა** გამჭვირვალეა, მოტივაცია ნათელია. მცირე ნაწილის წარმომავლობა ბუნდოვანი ჩანს.

აქვე წარმოვადგენთ საანალიზო სოფლის მიკროტოპონიმებს:

აბანოსწყალი – სათესი (II ობზა).

ავთანდილას წყარო – წყარო (I ობზა). ეტიმოლოგია ნათელია: ეკუთვნოდა ვინმე ავთანდილას.

ათანესას სტადიონი (I ობზა).

აკაკის მინდორი – სათესი (II ობზა).

აკაკის ნაყანები – საძოვარი (II ობზა).

აკალტამას მინდორი – მინდორი (I ობზა).

აკალდავანი – ადგილი, სადაც აკლდამის ნანგრევებია (II ობზა).

ალექსანდრეს ნაყანვარი – სათესი (I ობზა).

ამბაკოსოული – ყანა. ეტიმოლოგია ნათელია (I ობზა).

ანდასოული – ვენახის სახელი (II ობზა). შდრ. ანდა (ანდისა) – სოფელი ახალციხის რაიონში (ორთოგრაფიული ლექსიკონი, 1987: 16).

ბაგრატასოული – სათესი (I ობზა).

ბადრისოული – სათესი (I ობზა).

ბალვანა – ტყე (II ობზა). სავარაუდოდ, ამოსავალია **ბალ-ოვან-ი**. -ა მატოპონიმებელი სუფიქსია.

ბალანჩივადის ტყე – ტყე (II ობზა).

ბურჯანაძის ტყე – ტყე (II ობზა).

ბაღდათის გადასახედი – მაღალი ადგილი, საიდანაც ხელისგულივით მოსჩანს ბაღდათის მუნიციპალიტეტი (I ობჩა).

ბეზიაშვილების უბანი – სოფლის უბანი (II ობჩა).

ბელელას წვერი – სათესი (I ობჩა).

ბელნარას წყარო – წყარო (II ობჩა).

ბიქინეთი – მთა (I ობჩა).

ბუისოული – სამოვარი, მინდორი (I ობჩა). აქ ცხოვრობდა ბუიძე და მას ჰქონია შესყიდული ეს ადგილი. შდრ. **ბუი** – მდინარე ზუგდიდის რაიონში, ჭურის მარჯვენა შენაკადი (ორთოგრაფიული ლექსიკონი, 1987: 27)

ბჟოლები – სახნავი (II ობჩა). ეტიმოლოგია ნათელია.

გაბეხოური – ვენახი (I ობჩა). ადგილობრივთა განმარტებით, აქ ყოფილა გაშენებული ყურძნის ჯიში გაბეხოური.

გალმა ეწერი – სახნავი (I ობჩა).

გალმა ვაკე – ყანა (II ობჩა).

გალმა ეზო – ყანა (I ობჩა).

გზაჯვარედინი – სოფლის ცენტრი.

გზაწვრილი – გზის მონაკვეთი.

გიგოსოული – მინდორი (II ობჩა).

გოგაგები – სოფლის უბანი (II ობჩა).

გოჩელასოული – სახნავი (II ობჩა).

გუმბრალა – ტყე, სადაც დიდი გუმბრაა (I ობჩა). შდრ. **გუმბრალი** – მთა თერჯოლის რაიონში (ორთოგრაფიული ლექსიკონი, 1987: 33)

გურგენასოული – ყანა (I ობჩა).

გუდოური – ადგილის სახელი (II ობჩა). შესაძლოა, გუდო კაცის მეტსახელი იყოს.

გუნიავასოული – სახნავი (II ობჩა). ეტიმოლოგია ნათელია.

დაბლა ვენახი – ვენახი (I ობჩა).

დაბლა ყანა – ყანა (I ობჩა).

დაბლა ღელე – საბალახო (II ობჩა).

დათიკასოული – სახნავი (I ობჩა).

დაფნები – ყანა (I ობჩა). ამ ადგილას გაშენებული არის დაფნა.

დიდკუნჭულო – სათესი (I ობჩა). ინფორმატორის განმარტებით, „სერიდან რომ გადავხედავთ, დიდი სიღრმე მოჩანს, რომლის კიდეებზე (კუნჭულებზე) თესდნენ ყანებს და მოჰყავდათ მოსავალი“.

დიდი ქვის ღელე – ადგილის სახელი (II ობჩა).

დობილო – სათესი (II ობჩა). შდრ. **დობირო** (გურ.) ვაკე ადგილი, სადაც ხეებია გაშენებული (ღლონტი, 1984: 209). ასევე, **დობირო** – სოფელი სამტრედიის რაიონში (ორთოგ-რაფიული ლექსიკონი, 1987: 37).

დუბე – სამოვარი (I ობჩა). ინფორმატორთა განმარტებით, „ეს ადგილი უნდოდან ფეხბურთის სათამაშოდ, მაგრამ წყალმა გაარღვია და დაერქვა დუბე“. შდრ. **დუბე** (აქარ., ქართლ.) დაბალი, ვაკე, ჩავარდნილი ადგილი (ღლონტი, 1984: 213). ეტიმოლოგია ნათელია.

ეგუტიძეები – სოფლის უბანი (II ობჩა).

ეგუტიძის წყარო – წყარო (II ობჩა).

ეკალიტები/ეკალიპტები – ადგილი, სადაც ბევრი ეკალიპტია, ხეების ზოლი (I ობჩა).

ერმალოს გორა – გორა (I ობჩა).

ვაკე ყანა – ყანა (I ობჩა).

ვაკეწიფლარი – ნაყანევი, მინდორი (I ობჩა).

ვარქასოული – ყანა (I ობჩა).

ვაჩაისოული – ყანა (I ობჩა). ვაჩე კაცის სახელია.

ვაშაყმაძეების უბანი – სოფლის უბანი (II ობჩა).

ვენახჭალა – ვენახი და ჭალა (II ობჩა).

ვეფხვამის ტყე – ტყე (II ობჩა).

თვალისოული – სათესი (I ობჩა). ხალხის გადმოცემით, „ამ ადგილას გლეხმა ჩალის ჭრის დროს თვალი ნამგლით დაიზიანა“. შესაძლებელია, თვალია იყოს კაცის მეტსახელი.

თედორაძეების უბანი – სოფლის უბანი (I ობჩა).

თენებოური – მთა (I ობჩა). ადგილობრივთა განმარტებით, „სოფლიდან მთაზე რომ წავიდოდა ადამიანი, იქ იმ დროს ავიდოდა, თენდებოდა“. ეტიმოლოგია საკვლევია.

თოხოური – სათესი (I ობჩა). ინფორმატორთა განმარტებით, „ძველად, როცა არ არსებობდა არანაირი ტექნიკა, მიწის დამუშავება გლეხს მხოლოდ თოხით უხდებოდა“. შესაძლებელია, თოხა კაცის მეტსახელი იყოს. ეტიმოლოგია საკვლევია.

თხილნარი – საბალახო (I ობჩა).

თხილარიანის ღელე – ღელე (II ობჩა).

თხელიძეების უბანი – სოფლის უბანი (II ობჩა).

თხმელარი – ტყე (II ობჩა). ეტიმოლოგია ნათელია. შდრ. **თხმელები** დასტურდება სოფელ ლეხიდრისთავში (მიქაუტაძე, 2015: 182).

კაკიტაძისოული – ყანა (II ობჩა).

კამლაძისოული – ვენახი (I ობჩა).

კარიელი – კარიერის ადგილი (I ობჩა).

კარპოს წყარო – წყარო (I ობჩა). კარპო კაცის სახელია.

კახიძეების უბანი – სოფლის უბანი (II ობჩა).

კიკვიძისოული – სათესი (II ობჩა).

კინკილეთის ეკლესია – ნაეკლესიარი (I ობჩა). შდრ. **კინკილა** (იმერ.) – მარტოხელა კაცი, ცალი; **კინკილო** (ინგ.) – თხილის ბუჩქის ყვავილები (ღლონტი, 1984: 292).

კოდალიასოული – სათესი (I ობჩა). ინფორმატორთა ცნობით, „აქ კარგი მიწებია და ხალხს მოსავლით სულ სავსე ჰქონდათ კოდი“.

კოდის დობილო – სათესი (II ობჩა). **დობირო** (გურ.) ვაკე ადგილი, სადაც ხეებია გაშენებული; **დობილი** (გურ.) – ვაზიანი ხეებით გაშენებული ადგილი; **დობირა-ი** (გურ.) – ნიადაგის სახელია (ღლონტი, 1984: 209). შდრ. **კოდი** (რაჭ.) – უტყეო მთა, სადაც მხოლოდ ბალახია ამოსული; **კოდი** (ქართლ., ხევს.) – დიდი კასრი, გამოფულუროებული მორისაგან გაკეთებული ძირიანი ქურჭელი... (ღლონტი, 1984: 297). ეტიმოლოგია საკვლევია.

კოდილელე – ლელე (I ობჩა). ინფორმატორთა განმარტებით, „ამ ადგილას არის წაბლის ხე ჩადგმული, რომელიც კოდივით არის გამოჭრილი და აქედან გამოედინება წყალი“.

კოდისა წყარო – წყარო (I ობჩა). კოდია მეტსახელია. ეტიმოლოგია ნათელია.

კოდია – სათესი (I ობჩა). შდრ. **კოდი** (რაჭ.) – უტყეო მთა, სადაც მხოლოდ ბალახია ამოსული (ღლონტი, 1984: 297). -ა მატოპონიმებული სუფიქსი ჩანს.

კუპროული – ტყე (I ობჩა). დაბნელებული ტყე.

კუპრაშვიების უბანი – სოფლის უბანი (I ობჩა).

ლაფნები – სათესი (II ობჩა). შდრ. **ლაფან-ი** (ქიზიყ., მთიულ.) – ხის ჯიში ერთგვარი (ღლონტი, 1984: 324).

ლაშე – მარილიანი წყარო (I ობჩა). შდრ. **ლაშე** (ლექხ., გურ.) – ადგილი, სადაც მლაშე წყალია (ღლონტი, 1984).

ლაშისთავი – ტყე (II ობჩა).

ლაღიძისოული – სახნავი (II ობჩა). ეტიმოლოგია ნათელია.

ლაჭყოური – ადგილის სახელია (II ობჩა). დანაოჭებული, ნესტიანი ადგილი. შდრ. **ლაჭყორ-ი** (რაჭ.) – დაპობილი მუხის სარები; **ლაჭე** (ლეჩხ.) – ჭენჭყო, სველი, ნოტიო (ღლონტი, 1984: 326).

ლეიბოური – მინდორი (I ობჩა). ეტიმოლოგია საკვლეგია.

ლეღვანი – ადგილი, სადაც ბევრი ლეღვია (II ობჩა).

ლიხი – მთა (II ობჩა). შდრ. **ლიხი** (მთიულ., ფშ.) ხმელი ბალახი, გამხმარი მცენარის ღერო მილივით, რომლითაც წყალს სვამენ ხოლმე (ღლონტი, 1984: 333).

ლომსიანიძეებისოული – ყანა (I ობჩა). ეტიმოლოგია ნათელია.

ლუბასოული – ყანა (I ობჩა). ეტიმოლოგია ნათელია.

ლუკას ნამოსახლი – ადგილის სახელი (I ობჩა).

ლუხუტა – მდინარე (I ობჩა). შდრ. **ლუხუტა** – მდინარე ბაღდათისა და ზესტაფონის რაიონებში, ყვირილას მარცხენა შენაკადი (ორთოგრაფიული ლექსიკონი, 1987: 64).

მამაწმინდის კარი – სასაფლაო და ძველთაძველი ეკლესია ყოფილა (I ობჩა).

მამაგეიშვილის ტყე – ტყე (II ობჩა).

მარანი – ადგილის სახელი (II ობჩა). აქ არის ღვინის მარანი. შდრ.

მარანი – სოფელი აბაშისა და გულრიფშის რაიონებში (ორთოგრაფიული ლექსიკონი, 1987: 67)

მარუაშვილების უბანი – (II ობჩა).

მარუაშვილების ტბა – (II ობჩა).

მატიას წყარო – წყარო (I ობჩა).

მაჩიტძეების უბანი – (I ობჩა).

მაჭავარიანის ცხილა – (II ობჩა).

მელაშვილისოული – სათესი (I ობჩა).

მელაშვილების ტყე – ტყე (I ობჩა).

მესხების უბანი – (I ობჩა).

მთისძირი – სოფლის უბანი (I ობჩა).

მიმინოს წყარო – წყარო (I ობჩა).

მიშასღელე – ღელე (I ობჩა).

მომწყოული – სამოვარი (I ობჩა).

მუხისვაკე – ადგილის სახელი (I ობჩა). ადგილობრივთა გადმოცემით, აქ ყოფილა დიდი მუხა.

მოწურულას ღელე – ღელე (II ობჩა). ინფორმატორთა განმარტებით, „ცოტ-ცოტა ღელე ჩამოდის და ბოლოს თავს იყრის მოწურულად“.

ნააბანოვარი – წყარო (II ობჩა).

ნაბოსტნები – სამოვარი (I ობჩა). ეტიმოლოგია ნათელია.

ნაზრახი – მინდორი (I ობჩა).

ნაკელარი – სათესი (I ობჩა). ძველად აქ კალო ყოფილა. შდრ. **კელი** (იმერ.) პურის სალეწი იარაღი, კვერი; **კელა** (იმერ.) – ნაკელი, ნეხვი (ღლონტი, 1984: 279). ეტიმოლოგია ნათელია.

ნაიონჯარი – სათიბი (II ობჩა). ადრე აქ იონჯას თესავდნენ.

ნამარნები – ადგილის სახელი (II ობჩა).

ნამეხარი – სათესი (I ობჩა).

ნამოსახლი – სათესი (I ობჩა).

ნასახლი – სამოვარი (II ობჩა).

ნასაყდრი – სამოვარი (I ობჩა).

ნაჩხუბარი – მთა, ტყე (II ობჩა).

ნაცერცვალი – მინდორი, სახნავი (I ობჩა). ამ ადგილას წინათ ცერცვს თესავდნენ.

ნაქართალი – სათესი (I ობჩა). შდრ. **ქართა** (იმერ., გურ.) – ეზოსთან შემოღობილი ადგილი, ღამით საქონლის დასამწყვრევად (ღლონტი, 1984: 561).

ნებიერიძეებისოული – სათესი (I ობჩა).

ნიკოლოზას გორა – მაღალი ადგილი (I ობჩა).

ორმუხები – ტყე (II ობჩა).

ორპირი – ტყე (II ობჩა). შდრ. 1. სოფელი ტყიბულის საქალაქო საბჭოს ტერიტორიაზე. 2. მდინარე ადიგენის რაიონში; მდინარე ლანჩხუთის რაიონში (ორთოგრაფიული ლექსიკონი, 1987: 78).

ორღობე – გზის მონაკვეთი (I ობჩა).

ორღელო – ღელე (I ობჩა). ინფორმატორთა განმარტებით, „გოგელიძეების ტერიტორიაზე თავს იყრის ორი ღელე და უერთდება ერთმანეთს“.

პატარა მინდორი – სამოვარი (I ობჩა). სახელწოდება დარქმეულია ტერიტორიის სიდიდის მიხედვით.

პატარიძეების უბანი – სოფლის უბანი (I ობჩა).

პეტუასოული – სათესი (II ობჩა). ჩანს, პეტო მამაკაცის სახელია. -ა სუფიქსი მატოპონიმებელი ფუნქციისაა.

რუსული ეკლები – ადგილის სახელია (I ობჩა).

რცხინალი – ტყე (I ობჩა).

საბუქია – მაღალი ადგილი (I ობჩა). ინფორმატორთა განმარტებით, „წინათ, როდესაც რაიმე ამბის შეტყობინება უნდოდათ, ამ ადგილიდან ბუკით აცნობდნენ ხალხს ან ცეცხლს ანთებდნენ“.

საბასოული – ვენახი, სახნავი ნათელია (I ობჩა).

საბოლოკია – ტყე (I ობჩა).

საგურგენიძო – ტყე (II ობჩა).

სამაჭავარიანო – მთა, ტყე (I ობჩა).

სამამაგეიშვილო – მთა, ტყე (I ობჩა).

სამყურის მინდორი – საბალახო (I ობჩა). აქ ხარობდა მცენარე სამყური.

სამშრალე – ტყე (II ობჩა). ინფორმატორთა განმარტებით, ეს არის მშრალი ადგილი, წყალი არსად ჩერდება. შდრ. **სა-მშრალო-ებ-ი** – ადგილი, სადაც მშრალ ცხვრებს მწყემსავენ (ბედლოშვილი, 2001: 348). **სამშრალე** (მთიულ.) – სამოვარი მთაში, სადაც ცხვარი უბატუნოდ იძოვება (ღლონტი, 1984: 469). ვფიქრობთ, ეტიმოლოგია ნათელია.

საპობი ღელე – ადგილის სახელია, სადაც შეშას ყრიდნენ მთიდან და იქ აპობდნენ (II ობჩა).

სარკიას მთა – მთა (I ობჩა). ინფორმატორთა განმარტებით, „ბაღდათიდან რომ გავიხედავთ, პირდაპირ ეს მთა მოჩანს სარკესავით“. შესაძლოა, სარკია იყოს კაცის სახელი.

სარკიათა – სათესი (I ობჩა).

სარახე – საბანაო (I ობჩა). ინფორმატორთა განმარტებით, „ოტკის გამოსახდელი ქვაბივით არის საბანაო ადგილი“. შდრ. **სარახე** – მთა (ბედლოშვილი, 2001: 348).

სარეხე/სარახე – ტყე (I ობჩა). შდრ. **რეხი** (რაჭ.) – მთის კლდოვანი კალთები (ღლონტი, 1984: 452).

სატობავი – ადგილი, სადაც თევზი ქვირითს ყრის (II ობჩა).

სატურიეს ღელე – ღელე (I ობჩა). ინფორმატორთა განმარტებით, ბევრი ტურა იყო აქ და ჭამდა ცხვრებს.

სატყეურა – დიდი ტყე (II ობჩა).

საფშალე – ტყე (II ობჩა). შდრ. **ფშალა** (ზ. იმერული) – სვია; **ფშა** (ქართლ., თუშ.) მდინარის პირას გამონაჟონი წყარო ან ჭაობიანი

ადგილიდან გამომდინარე გრუნტის წყალი (ღლონტი, 1984: 555).
ეტიმოლოგია ნათელია.
საქაჯის ღელე – ღელე (I ობჩა).
საღალატო ღელე – ღელე (II ობჩა).
საყიფიანო – ტყე, მთა (I ობჩა).
საჩხეიძო – მთა (II ობჩა).
საჩქეფელა – ჩანჩქერი (II ობჩა).
სვიატმალაი – ადგილი (II ობჩა).
სილები – სახნავი (I ობჩა).
სურნალი – ტყე (I ობჩა). ინფორმატორთა განმარტებით, „აქ ხარობს სუროს მსგავსი მცენარე, რომლითაც საქონელს კვებავენ“.
ტყემლები – სახნავი (I ობჩა). ეტიმოლოგია ნათელია.
ტყისპირი – ტყის პირას არის ვაკე ზოლი (I ობჩა). შდრ. **ტყისპირი** - სოფელი დმანისის რაიონში (ორთოგრაფიული ლექსიკონი, 1987: 98)
ურნალა – სათესი (II ობჩა). შდრ. **ურნალ-ი** (რაჭ. ლეჩხ. ზ. იმერ.) - ურო, ბალახია ერთგვარი (ღლონტი, 1984: 526).
უღელტეხილა – გზის მონაკვეთი (I ობჩა).
ფანჩულიძის გორა – მალაი ადგილი (II ობჩა).
ქართა – შინაური ფრინველების დასამწყვდევნი ადგილი (I ობჩა). შდრ. **ქართა** (იმერ., გურ.) – ეზოსთან შემოღობილი ადგილი, ღამით საქონლის დასამწყვდევად (ღლონტი, 1984: 561).
ქვასობილა – მთა (I ობჩა). ინფორმატორთა განმარტებით, „აქ არის დიდი წვეტიანი ქვა დასობილი, რომელიც არის საზღვარი ხარაგაულსა და ბაღდათს შორის“.
ქვარნალა – ღელე (II ობჩა).
ქვიშნარა – წყარო (I ობჩა).
ქედმალაი – გორა, სახნავი (II ობჩა).
ღარას ღელე – ღელე (I ობჩა).
ღვალაძისოული – სათესი (II ობჩა).
ღვალაძის სამარხილე – ადგილის სახელი ტყეში (II ობჩა).
ღრავნალას ღელე – წყარო (I ობჩა).
ყანის თავი – სათესი (II ობჩა).
ყიფიანების უბანი – (II ობჩა).
შაბნარა – ტყე (II ობჩა). ამოსავალია **შამბ-ნარ-ა**. შამბი – დიდი, გაუვალი ბალახი.

შალიკასოული – ყანა, სახნავი (II ობჩა). ეტიმოლოგია ნათელია.
შოთას გორა – გორა (II ობჩა).
შუქურას გორა – მაღალი ადგილი, გორა (I ობჩა).
ჩიტმანოური – სათესი (II ობჩა).
ჩიგოვას მთა – მთა (II ობჩა).
ჩხაროული – სათესი (II ობჩა).
ჩხეკო – სანავი (I ობჩა). შდრ. **ჩხეკი** (გურ.) – ქაცვიანი, ეკლიანი ადგილი.
ცაცხვის ძირი – ადგილის სახელი (I ობჩა).
ცივწყარუა – წყარი (I ობჩა).
ცივყანა – სათესი (I ობჩა).
ციხის ყელი – მაღალი ადგილი (I ობჩა).
ცხინალის მთა – მთა (II ობჩა).
ცხრააპრილის წყარო – წყარო (II ობჩა).
ძეძვევანი – ვენახი, სახნავი, ძეძვევანი ადგილი (I ობჩა).
ძლოური – საბალახო (I ობჩა). შდრ. **ძლოურ-დანეთი** – სოფელი ზესტაფონის რაიონში (ორთოგ-რაფიული ლექსიკონი, 1987: 126)
წაზლარი – ტყე (II ობჩა).
წერეთლის წყარო – წყარო (I ობჩა).
წყაროს ღელე – ღელე (I ობჩა).
წყაროს ფეხი – ვენახი, სახნავი (II ობჩა).
ჭიკვათური – სათესი (II ობჩა).
ჭინკიროდინი – (II ობჩა).
ჭურითავები ღელე – ღელე.
ჭყეპა – ადგილის სახელი (I ობჩა). ინფორმატორთა განმარტებით, „აქ იყო წყლიანი ადგილი და ხალხი რო იკრიბებოდა, ფეხებს ჭყაპა-ჭყუპი გაჰქონდა“.
ჭყეპნარა – სათესი (I ობჩა).
ხარაბადისოული – სათესი (I ობჩა).
ხოზოურის წყარო – წყარო (II ობჩა).
ხოზოური – სათესი (II ობჩა). შდრ. **ხოზი** (ქსნის ხეობა) ბალახეული მცენარე; **ხოზო** (მთიულ., იმერ.) მსხვილმარცვლიანი უფხო პური (ღლონტი, 1984: 758).
ხოზოპოური – მინდორი (I ობჩა). ეტიმოლოგია საკვლევია.

ხოპის ეკლესია – ეკლესია (I ობჩა). შდრ. **ხოფი** (მოხ.) – ღრმა, ჩაღრმავებული ადგილი (ღლონტი, 1984: 761); **ხოპი** (რაჭ.) – ხის პატარა ნიჩაბი (იქვე: 759).

ხორგოული – სათესი (II ობჩა). შდრ. **ხორგო** (ლექხ.) – დიდი საწნახელი (ღლონტი, 1984: 760).

ხუტროული – სათესი (II ობჩა).

ჯვარი – ადგილის სახელი (I ობჩა).

ჯაგნარი – ტყე (II ობჩა). შდრ. **ჯაგი** (ქართლ., ქიზიყ., იმერ...) – პატარა, დაბალი, ეკლიანი ჩირგვი; ბუჩქი (ღლონტი, 1984: 772). ტოპონიმის ეტიმოლოგია ნათელია.

დასკვნა: განხილული სოფლის მიკროტოპონიმები გარკვეულ სურათს ქმნის როგორც მოტივაციის, ისე ენობრივი კუთხით. ადგილის სახელწოდებები მეტწილად სემანტიკურად გამჭვირვალეა, მცირე ნაწილის წარმომავლობა ბუნდოვანია და არ ჩანს სახელრქმევის საფუძველი. ფორმაწარმოების თვალსაზრისით გაანალიზებული მასალა მრავალფეროვანია. ჭარბობს სუფიქსური და პრეფიქს-სუფიქსური წარმოება. ხშირია კომპოზიტური აგებულების სახელები. ოდენპრეფიქსური წარმოების ნიმუშები შედარებით მცირე რაოდენობით დასტურდება. ტოპონიმები, როგორც ენის ლექსიკური ფონდის მნიშვნელოვანი ნაწილი, ნათლად წარმოაჩენს ქართული სიტყვაწარმოების შესაძლებლობებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

აბულაძე, 1989 – აბულაძე ი., სამი გეოგრაფიული სახელის ეტიმოლოგიისათვის, თსუ შრომები, ტ. X, თბ., 1989;

ბაკურაძე..., 1996 – ბაკურაძე დ., ტ. ფუტკარაძე, ტოპონიმთა კლასიფიკაცია მოტივაციის მიხედვით (ორპირის მასალები), ჟურნ. ქართველური მემკვიდრეობა, ტ. I, ქუთაისი, 1996;

ბედოშვილი, 2001 – ბედოშვილი გ., ქართულ ტოპონიმთა განმარტებით-ეტიმოლოგიური ლექსიკონი, თბ., 2001;

გაჩეჩილაძე, 1976 – გაჩეჩილაძე პ., იმერული დიალექტის სალექსიკონო მასალა, თბ., 1976;

დათუაშვილი, 1993 – დათუაშვილი ზ., სოფელ ოზჩის ისტორიიდან, ტრაქტატი მეფე-მთავართა ორასწლოვანი სევდა, ქუთაისი, 1993;

ზურაბიშვილი, 1961 – ზურაბიშვილი თ., ტოპონიმის შესწავლისათვის, ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები, ტ. 2, თბ., 1961;

თოლორდავა, 2002 – თოლორდავა ზ., ზეკარის ხეობის ტოპონიმის კვლევა, ქუთაისი, 2002;

ორთოგრაფიული ლექსიკონი, 1987 – საქართველოს სსრ გეოგრაფიული სახელების ორთოგრაფიული ლექსიკონი, თბ., 1987;

საქართველოს ტოპონიმია, 1987 – საქართველოს სსრ ტოპონიმია (მასალები), ზემო იმერეთი, ტ I, თბ., 1987;

საქართველოს ტოპონიმია, 2003 – საქართველოს ტოპონიმია, მასალები, ქვემო იმერეთი, ტ III, თბ., 2003;

ქეგელი, 1986 – ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ერთტომეული, თბ., 1986;

ქსძ, 1970 – ქართული სამართლის ძეგლები, ტ. III. ტექსტი გამოსცა, შენიშვნები და კომენტარები დაურთო პროფ. ი. დოლიძემ, თბ., 1970,

ღლონტი, 1984 – ღლონტი ალ., ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონა, თბ., 1984;

ჯორბენაძე, 1986 – ჯორბენაძე ბ., ტოპონიმთა კლასიფიკაციისათვის, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. XXV, თბ., 1986.

ჯორბენაძე..., 1988 – ჯორბენაძე ბ., კობაიძე მ., ბერიძე მ., ქართული ენის მორფემებისა და მოდალური ელემენტების ლექსიკონი, თბილისი, 1988.

კობაიძე, 2019: კობაიძე ლ., „ბედობითა გვარის ისტორიკო-ეტიმოლოგიისათვის“, ქართველური მეცნიერება თბ., 2019;

მაისურაძე, 1942: მაისურაძე ი., „ძირითადი ფონეტიკური პროცესები მესხურში“, გორის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის გამოცემა, თბ., 1942;

მელიქიძე, 2018: მელიქიძე ნ., „ასპინძის მუნიციპალიტეტის ანთროპონიმთა სტრუქტურა და სემანტიკა“, სადისერტაციო ნაშრომი, ახალციხე, 2018;

მელიქიძე, 2005: მელიქიძე ს., „ონომასტიკური ძიებანი“, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ახალი ქართული ენის კათედრასთან არსებული ონომასტიკის სამეცნიერო კვლევითი ლაბორატორია, თბ., 2005;

ტუსკი, 1993: ტუსკია მ., „სიტყვაწარმოებითი აფიქსების ფუნქციები და შეხამებადობა სახელურ ფუძეთა სემანტიკური ჯგუფების მიხედვით“, (ქ.ს.კ.ს.თბ. „მეცნიერება“), თბ., 1993;

ღლონტი, 1967: ღლონტი ალ., „ქართველური საკუთარი სახელები (ანთროპონიმთა ლექსიკონი), გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, თბ., 1967;

შანიძე, 1973: შანიძე აკ., „გრამატიკის საფუძვლები“, თსუ გამომცემლობა, თბ., 1973;

ჯიქია, 1953: ჯიქია ს., „გურჯისტანის ვილაიეთის დიდი დავთარი“, ნაწილი 3. თბ., 1953.